

Til Utenriksdepartementet
v/Kjersti Sommerset

Innspill til revideringen av Norges humanitære strategi

Sex og Politikk takker for muligheten til å gi innspill til det viktige arbeidet med å revidere den humanitære strategien. Vi deltok også i forrige runde i 2018. Som det norske medlemmet av International Planned Parenthood Federation (IPPF) er Sex og Politikk engasjert i humanitært arbeid internasjonalt. IPPF er den største internasjonale organisasjonen for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), og jobber både langsiktig og i kriser gjennom medlemsorganisasjoner i mer enn 120 land. IPPF er en sentral aktør i arbeidet med Minimum Initial Service Package (MISP) og har ofte tett samarbeide med UNFPA. Sex og Politikk er også del av SRHR-nettverket av norske sivilsamfunnsorganisasjoner som sender inn eget innspill.

Inter Agency Working Group on Reproductive Health in Crisis (IAWG) har dokumentert et stort behov for seksuelle og reproduktive helsetjenester, spesielt tilgang på prevensjonsmidler og trygge abort tjenester. Vi har sett noe bedring i tilgangen på seksuelle og reproduktive helsetjenester (SRH) i kriser. Arbeidet til IAWG nettverket og sivile samfunnsaktører har vært sentralt både for utviklingen av globale standarder og opplæring samt å bringe fram kunnskap. Med opprettelsen av Sexual and Reproductive Health Task Team under Health Cluster har endelig SRHR fått en designert plass innen det humanitære systemet, der ansvaret ligger hos UNFPA. Samtidig vet vi at UNFPA alene ikke kan stå for den innsatsen som er nødvendig og at begrensningene til FN organisasjoner ofte gjør det vanskelig å prioritere trygg abort og kjønns- og seksualitetsmangfold.

Likevel er SRHR fremdeles et underprioritert område. Dessverre er det slik at humanitære intervensjoner ofte overser, eller nedprioriterer behovet for tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester. Under Covid-19 pandemien så vi en økning på dette området, både kjønnsbasert vold, uplanlagte graviditeter og mangel på tilgang til prevensjonsmidler og trygge aborttjenester. Dette lærte oss viktigheten av å sikre at seksuelle og reproduktive helsetjenester er inkludert i definisjonen av essensielle helsetjenester og medisiner. IPPF sin erfaring er at mennesker i kriser/katastrofer i vel så stor grad som under fredelige forhold ønsker og trenger tilgang på både svangerskaps- og fødselstjenester, men også prevensjonsmidler, nødprevensjon og trygg abort.

Sex og Politikk vil gi innspill på utvalgte spørsmål fra invitasjonen og har beholdt nummereringen:

2. Strategien skal tydeliggjøre Norges humanitære visjon og prioriteringer. Hva bør kjennetegne Norge som humanitærpolitisk aktør og giver i årene som kommer?

Norge er kjent som en tydelig og uredde stemme internasjonalt for SRHR, kvinners rettigheter og likestilling og bekjempelse av seksuell og kjønnsbasert vold (SGBV) både for finansiell støtte og i normativt arbeid. Det norske initiativet til den første (og eneste) globale humanitære konferansen med fokus på seksuell og kjønnsbasert vold i 2019 (EndSGBV), var et viktig skritt for å øke fokuset på og støtten til både SGBV og SRHR i humanitære kriser. Forpliktelsen som Norge gav under denne konferansen, 1mrd NOK, er nå innfridd og den reviderte humanitære strategien er en mulighet til å løfte dette viktige arbeidet igjen.

Norge har en unik posisjon internasjonalt på grunn av en bred politisk støtte nasjonalt til SRHR, som gjerne blir ansett som mer kontroversielt i en del andre land, men som er særdeles viktig for å redde liv og begrense skade når kriser inntreffer.

Norge bør derfor kjennetegnes som en humanitærpolitisk aktør og giver som:

- **Politisk fremmer behovet for å sikre tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester og rettigheter i kriser. Da særlig ved å fremme behovet for tilgang til trygg abort i kriser.**
- **Økonomisk forplikter seg til en ny innsats for SRHR i humanitære kriser.**

3. Hva som bør være Norges tematiske hovedsatsninger og hvor kan Norge ta slikt lederskap?

Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter inkluderer mange områder slik som å forebygge svangerskapsrelatert dødelighet, tilgang til prevensjon og forebygge uplanlagt graviditet, forebygge kjønnsbasert vold, og tilgang til trygg abort. Disse er alle inkludert i den globalt anerkjente standarden Minimum Initial Service Package (MISP) som skal være tilgjengelig ved starten av en krise. Likevel er det noen av områdene som særlig mangler støtte og innsats.

Vi vil anbefale noen områder hvor det er særlig viktig at Norge tar lederskap i finansiering, partnerskap og politikk:

- **Tilgang til trygg abort**

Tilgangen til seksuelle og reproduktive helsetjenester, inkludert trygg abort er definert i en rekke av traktatorganene, konvensjonene, og kommentarene som utgjør menneskerettighetslovverket. Globalt har det vært en positiv utvikling i nasjonale lover som har gitt bedre tilgang til trygg og lovlig abort. Allerede i 1994, på den internasjonale befolkningskonferansen i Kairo, var det global enighet om å sikre tilgang til «post-abortion care», som vil si helsehjelp etter utrygge aborter. I 2018 kom også trygg abort med i revideringen av MISP standarden, og er dermed definert som en tjeneste som skal tilbys innen 48 timer etter krisen har inntruffet. Likevel vet vi at dette ofte ikke skjer. Også innen FN organisasjonene som sitter med et SRHR ansvar, er det utfordrende å fremme denne tjenesten.

Det er kun noen få land i verden som har et totalforbud mot abort, og i de fleste land vil det være muligheter for å gi aborttjenester. Det er ofte mangel på tilgang til helsetjenester og stigma som hindrer tilgang til trygge aborttjenester. Og behovet er like stort uansett den juridiske eller humanitære konteksten, resultatet er kun at abortene blir utrygge og fører til helseskader og død der tilgangen er lav. Tilgang til trygge aborttjenester er også en integrert og viktig del av innsatsen rettet mot seksuell og kjønnsbasert vold og skadelige skikker. Vi vet at dette øker i humanitære kriser og at vold og skadelige skikker ofte fører til økning i uplanlagte og uønskede graviditeter. IPPF og Ipas er to organisasjoner som har erfaring med å tilby aborttjenester, og har sett at det også er mulig, og særlig viktig, i humanitære kriser. IAWG har utviklet retningslinjer og materiell for hvordan trygge aborttjenester kan tilbys i humanitære kriser.

Norge gjør allerede en viktig innsats for tilgang til trygg abort i det langsiktige og normative arbeidet. Ved å **ta lederskap for å styrke tilgangen til denne livsviktige tjenesten også i humanitære kriser** vil Norge være med å sikre en helhetlig innsats og vise vei for en innsats rettet mot de aller mest sårbare.

- **Leave no-one behind – et gjennomgående fokus for all innsats**

Norge har lenge hatt uttalte mål om å arbeide for ikke-diskriminering på bakgrunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, for inkludering av personer med funksjonsnedsettelse og hivpositive, og en spesiell innsats rettet mot jenter og kvinner i en sårbar situasjon. I den reviderte humanitære strategien bør dette derfor være et uttalt og gjennomgående fokus. I krisesituasjoner blir sårbare grupper enda mer sårbare. Mange opplever at sosiale og formelle strukturer som kan ha gitt en viss beskyttelse og trygghet bryter sammen, fattigdom forverres og det er en økt risiko for overgrep og sykdom. Arbeidet for å sikre disse gruppene trygg tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester og trygge rom er en utfordring vi står overfor.

Vi ser en interseksjonell sårbarhet blant mange grupper i en krisesituasjon, slik som; personer med funksjonsnedsettelse, hivpositive, lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og intersex personer, eldre, barn, og spesielt enslige mindreårige, i tillegg til kvinner. IPPF sitt kjernemandat er å jobbe for sårbare og marginaliserte grupper og de som har dårlig tilgang på SRH tjenester. Vi ser at det er et akutt **behov for å undersøke og få en dypere forståelse av årsakene til og konsekvensene av denne sårbarheten og den økte risikoen disse gruppene møter i krisesituasjoner. Og det er nødvendig å ha særlig innsats rettet mot disse gruppene.**

- **Lokal forankring – styrke lokale aktører**

Lokale og nasjonale organisasjoner er ryggmargen for å forebygge og respondere raskt på kriser. Lokale organisasjoner er til stede både før, under og etter en krise, de har sitt mandat i å betjene lokalbefolkningen og vil bidra til å gjenoppbygge strukturer og tjenester når krisen er over. Selv om ulike aktører spiller ulike roller og kan ha fortrinn i den enkelte situasjon, er IPPF sin erfaring at et nøkkelaspekt i humanitær respons er å forsikre seg om at lokale aktører kan mobilisere og respondere fort på en krise. Lokale aktører kjenner forholdene godt, er ofte ikke så sikkerhetsmessig eksponert, og har allerede lokalbefolkningens tillit. De kan mobilisere lokale ressurser og opererer ofte betydelig billigere enn internasjonale aktører. Lokale aktører kan også spille en sentral rolle i å bidra til trygge møteplasser for særlig sårbare grupper slik som skeive, jenter og personer med funksjonsnedsettelse, når de allerede jobber med disse gruppen før krisen.

Det krever naturligvis planlegging og utrustning for å kunne inneha en slik rolle. Det betyr at et fokus må legges på å forsikre seg om at de er godt forberedt, kjent med standard prosedyrer og har en sterk forankring innen sitt mandat. Dette arbeidet må starte før krisen inntreffer. Her ligger også en viktig sammenheng mellom langsiktig og kortsiktig innsats, utviklings- og humanitær-feltet.

Global Bargain hadde et mål om å kanalisere 25% av støtten til lokale og nasjonale organisasjoner. Vi er ikke i mål med dette og det har vist seg utfordrende å bruke de regionale mekanismene for dette. Også rapportene på forpliktelsene fra EndSGBV konferansen viste at lokale aktører strevde med å få finansiering. Ved å **bidra til at lokale aktører innen Norges prioriterte områder er godt etablert før en krise inntreffer, vil dette være et nettverk som raskt kan effektueres når krisen treffer**. Dette kan gjøres gjennom **samfinansiering mellom langsiktig og humanitær innsats** der deler av støtten går til å sikre at aktørene er sterke og fleksible nok til å kunne respondere raskt når en krise treffer.

4. Konkrete innspill – regjeringen vil-punkter

Regjeringen vil:

- **Styrke den økonomiske og politiske innsatsen for SRHR i humanitære kriser.**
- **Ta særlig lederskap for å styrke tilgangen til trygg abort i humanitære kriser.**
- **Øke innsatsen for at lokale aktører styrkes og blir et nettverk som kan respondere raskt når krisen inntreffer.**
- **Prioritere at humanitær innsats har et inkluderende og gjennomgående fokus på sårbare grupper slik som skeive, personer med funksjonsnedsettelse, eldre, barn og jenter.**

Vi ser fram til å følge arbeidet med revideringen av strategien. Ta gjerne kontakt om dere har spørsmål til innspillet.

Mvh

Kjersti Augland
Assisterende daglig leder, Sex og Politikk.